

İnhisarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesinin 36 500 000 liraya iblâğı hakkında kanun lâyihası ve Büt- çe encümeni mazbatası (1/670)

T. C.

Başvekkâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı: 6/3790

6 - VIII - 1941

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

İnhsarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesinin 36 500 000 liraya iblâğı hakkında Güm-
rük ve inhisarlar vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 8 - VII - 1941 tarihinde Yü-
sek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Mucip sebepler

İnhsarlar Umum müdürlüğünün mütedavil sermayesi, 30 - V - 1938 tarihinde kabul buyurulan
3421 sayılı kanunla 30 000 000 liraya çıkarılmış ve Ankara bira fabrikasının İnhsarlar Umum
müdürlüğüne devrine mütedair 6 - VII - 1939 tarihli 3967 sayılı kanunla bu sermaye 31 500 000
liraya iblâğ olunmuştur.

İnhsarlar idaresi mütedavil sermayesinin 30 000 000 lira olarak tesbit edildiği sırada bu ida-
renin senelik gayri safi hasılatı 1937 malî yılı bilânçosile tesbit edildiği üzere (63 667 404) lira
iken halen yani 1940 malî yılı sonunda bu hasılat işletme istatistiklerine göre 75 273 000 liraya
balığ olmuştur.

Satışlarda ve iş hacminde hasıl olan bu inkişaf, stoklarda en az 3,5 milyon lira fazla sermayeyi
istilzam etmektedir.

Bundan başka hali hazır vaziyet dolayısıyla iptidaî madde mubayaa fiyatlarındaki tereffü ve bir
kısım iptidaî madde ve malzemenin imkân bulununca fazla miktarda mubayaası ve mamulâtın
mümkün olduğu kadar fazla stok bulundurulması gibi mecburiyetler, yukarıda zikredilen üç
buçuk milyon liraya ayrıca en az daha bir buçuk milyon lira ilâvesini zarurî kılmaktadır.

Bu sebeplerle sermayenin 36,5 milyon liraya iblâğı için ekli lâyiha hazırlanmıştır.

Arttırılmış olan mütedavil sermaye müdafaa vergisi ile birlikte inhisarlar hasılatı olarak İn-
hisarlar Umum müdürlüğü ve umumî varidat bütçelerinde tahmin olunan varidattan fazla tahak-
kuk edecek mebalığ ile karşılanacaktır.

Ancak bu suretle tahakkuk edecek varidat fazlasının 1940 malî yılına ait Hazineye henüz
ödenmemiş kısmı tamamen mütedavil sermayeye tahsis ve mahsup edilecek. 1941 ve yetişmediği
takdirde müteakip malî yıllara ait varidat fazlasından ne miktarlarının mütedavil sermayeye tah-
sis ve mahsup edileceği Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekâletleri arasında müştereken tayin
olunacağı gibi, bunun tahakkukuna kadar ihtiyaç olan mütedavil sermaye de yine bu iki vekâlet
arasında müştereken tesbit olunacak esaslara göre temin olunacaktır.

Lâyihamın ikinci maddesi bu maksatla yazılmıştır.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 155

Esas No. 1/670

8 - VIII - 1941

Yüksek Reisliğe

Inhisarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesinin 36 500 000 liraya iblâğı hakkında Gümrük ve inhisarlar vekilliğince hazırlanıp Başvekâletin 6 - VIII - 1941 tarih ve 6/3790 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize havale buyurulmakla Maliye vekili Fuad Ağralı ve Gümrük inhisarlar vekili Raif Karadeniz hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

Inhisarlar idaresince satın alınacak iptidâi maddelerle idarenin inhisarı altında bulunan eenebi maddelerin bedelleri, fabrika, imalâthane, tuzla ve yaprak tütün depolarile nakliye vesaitinin levazımı ve bilûmum işletme ve idare masrafları ve bunların demirbaş eşya ve mefruşat ile makine, alât ve edevatının yedek aksamı bedel ve tamir masrafları, amele ücretleri, inhisar mamulâtının muhafazalarile nakliye masrafları satış aidatı, menkul ve gayrimenkul kıymetlerin itfa bedelleri ve bilûmum sigorta ücretleriyle bütçeye dahil olmayan sair her nevi işletme masrafları için 2159 sayılı kanunla 25 000 000 liraya kadar mütedavil sermaye kabul edilmiş ve bu miktar 3480 sayılı kanunla 25 750 000 liraya ve 3421 sayılı kanunla 30 000 000 na ve 3697 sayılı kanunla da 31 500 000 liraya iblâğ edilmiştir.

1933 tarihinde kabul edilmiş olan ilk sermayenin muhtelif tarihlerde tezyidine sebep olan âmiller tetkik edilirse bunu iş hacminin artması ile ifade etmek kabildir.

Bu lâyiha ile de istenilen tezyidin sebebi aynı esasa dayanmaktadır. Encümenimize yapılan tetkikat idarenin iş hacmi noktasından sermayenin 30 milyona iblâğından evvelki vaziyetle bu günkü durumunu bize şu suretle göstermiştir.

1937 malî yılı bilânçosuna göre mütedavil sermayenin tevzi sureti:

Lira	
2 474 601	Paralar (kasa, bankalarda, ve yolda)
24 890 784	Mal (tütün, müskirat, tuz, barut, levazım)
1 049 534	Borçlular
1 100 000	İştirakler
849 749	Mütedavil sermaye demirbaş
30 364 668	

Olarak görülmektedir. Aynı tarihteki satışların da bira hariç olmak üzere, tütün, müskirat, tuz ve barut hasılatı olarak 62 601 000 lira olduğu görülür.

İş hacminin bu durumu 1938 tarihinde mütedavil sermayenin 30 milyon liraya çıkarılmasını intağ etmiştir.

İdarenin bu günkü inkişafını da şu rakamlar vazihan göstermektedir.

Lira	
3 000 000	Paralar (kasa, bankalarda ve yolda)
27 878 000	Mal (tütün, müskirat, tuz, barut, levazım)
2 000 000	Borçlular
1 100 000	İştirakler
1 200 000	Mütedavil sermaye demirbaş
35 278 000	

1940 satışları ise bira da dahil olmak üzere 75 271 000 lira bulunmaktadır.

Görülüyor ki iş hacminin bu artışı mevcut mütedavil sermaye ile bu günkü vaziyetin idamesini gayri mümkün kılmaktadır.

Gerçi yukarıda bu günkü ihtiyacı ifade eden rakamlara göre 35 milyon liralık bir sermayenin kifayeti derpiş edilebilirse de bu günkü dünya vaziyeti karşısında iptidaî maddelerde fazla stok yapmak zarureti ve bunların fiatlarının eskisine nazaran bir hayli yükselmiş bulunması sermayenin 36 500 000 lira olarak tesbitini icabet-tirmiştir.

Encümenimizce bu izahlara nazaran lâyiha esas itibarile kabul edilmiş ve bu tezayüdün de 1938 malî yılından itibaren hâsıl olan ve ileride elde edilecek bulunan varidat fazlalarile temin edileceği anlaşılmıştır.

Ancak, 1938 ve 1939 malî yılları hesabı kati-leri taayyün etmiş ve bu yıllar varidat fazlasının bir buçuk milyon lira olduğu anlaşılmış bulun-duğundan bu miktarın sarahaten metinde gösteril-mesi ve mütebakisinin diğer seneler varidat faz-lasından temin edileceğinin ifade edilmesi Encü-menimizce muvafık görülmüş ve lâyihanın ikin-ci maddesi bu esas dairesinde yeniden yazılmış-

tır. Birinci ve üçüncü maddelerde yazıya ait bir değişiklik yapılmış ve diğer maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	R. V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Muğla
Mezun	T. Coşkan	H. Kitabcı
Kâtip		
İstanbul	Bolu	Bursa
F. Öymen	Celâl S. Siren	Dr. Sadi Konuk
Bursa	Gümüşane	İsparta
Nezhat Ayas	D. Sakarya	M. Karaağaç
İsparta	Kayseri	Kayseri
R. Ünlü	F. Baysal	S. Serim
Konya	Kütahya	Malatya
R. Türel	A. Tiridoğlu	M. Öker
Maraş	Mardin	Samsun
M. Bozdoğan	R. Erten	M. A. Yörüker
Seyhan		Yozgad
S. Çam		A. Sungur

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İnhisarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesinin 36 500 000 liraya iblâğına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — 2159, 2480, 3421 ve 3697 sayılı kanunlarla 31 500 000 lira olarak tesbit edilmiş olan İnhisarlar umum müdürlüğünün mütedavil sermayesi 36 500 000 liraya çıkarılmıştır.

MADDE 2 — Birinci madde ile tesbit olunan mütedavil sermayenin henüz temin edilmemiş olan kısmı İnhisarlar umum müdürlüğünün 1938 ve 1939 malî yılları varidat fazlası ve 1940 malî yılı varidat fazlasının henüz Hazineye ödenmemiş miktarı ile karşılanır, mütebakisi 1941 ve müteakip malî yıllar varidat fazlasından mahsup edilmek üzere Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekâletlerince müştereken tesbit edilecek esaslara göre, temin olunur.

MADDE 3 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekilleri memurdur.

8 - VII - 1941

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>H. Menemencioğlu</i>	<i>S. Arıkan</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Fayık Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Yücel</i>	<i>A. F. Cebesoy</i>	
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>R. Karadeniz</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>
Mü. V.		Ti. V.
<i>C. K. İncedayı</i>		<i>M. Ökmen</i>

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

İnhisarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesinin 36 500 000 liraya iblâğına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — 6 - VII - 1939 tarih ve 3697 sayılı kanunla 31 500 000 lira olarak tesbit edilmiş olan İnhisarlar umum müdürlüğünün mütedavil sermayesi 36 500 000 liraya çıkarılmıştır.

MADDE 2 — Birinci madde ile tesbit olunan mütedavil sermayenin tezyit edilen kısmı İnhisarlar umum müdürlüğünün 1938 ve 1939 malî yılları varidat fazlası olan bir buçuk milyon lira ile 1940 malî yılı varidat fazlasının henüz Hazineye ödenmemiş miktarı ile karşılanır. Mütebakisi 1941 ve müteakip malî yıllar varidat fazlasından mahsup edilmek üzere Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekâletince müştereken tesbit edilecek esaslara göre temin olunur.

MADDE 3 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren meridir.

MADDE 4 — Hükümetin dördüncü maddesi aynen.